

Dnr Ju2024/02299

Till: Justitiedepartementet

Stockholm, 13 februari 2024

Asylrättscentrums remissvar gällande utkast till lagrådsremiss: Skärpta krav för offentliga biträden och höjda kompetenskrav för tolkar i migrationsärenden

Om Asylrättscentrum

Asylrättscentrum är en politiskt och religiöst obunden organisation som ger juridisk rådgivning till asylsökande, ökar kunskapen om migrationsrätt och påverkar för en human och rättssäker asylprocess.

Sammanfattning

1. Utkastet till lagrådsremiss bygger på förslag som presenterades i promemorian *En översyn av vissa frågor om offentliga biträden* (Ds 2023:14). Där föreslogs bland annat skärpta och förtydligade behörighetskrav för förordnande av offentliga biträden i migrationsprocessen. Promemorian innehöll även förslag på att ge Migrationsverket och Polismyndigheten möjlighet att besluta om generella obehörighetsförklaringar av offentliga biträden, skärpta substitutionsregler för offentliga biträden i alla typer av mål samt höjda krav på tolkar och översättare i migrationsprocessen.
2. I det nya förslaget föreslås att skärpta behörighetskrav införs för offentliga biträden generellt samt att höjda krav på tolkar och översättare i migrationsärenden ska gälla i alla ärenden där offentligt biträde kan komma i fråga.
3. Liksom framförts i vårt remissvar med anledning av ovan nämnda promemoria välkomnar vi på Asylrättscentrum att behörighetskrav för offentliga biträden såväl förtydligas i lagtext som skärps. Asylrättscentrum tillstyrker även förslaget på att krav på kunskaper och erfarenheter och särskild lämplighet bör införas.

4. Asylrättscentrum välkomnar förslaget att skärpta och förtydligade behörighetskrav ska gälla för offentliga biträden generellt.
5. Asylrättscentrum vidhåller att vi anser att det bör tydliggöras i lagtext att krav på kunskaper, erfarenhet och särskild lämplighet gör sig särskilt gällande i fråga om offentligt biträde för barn.
6. Vi på Asylrättscentrum är positiva till att det införs kompetenskrav för tolkar och översättare i migrationsärenden och att huvudregeln ska vara att tolkar och översättare är auktoriserade. Vi välkomnar att förslaget utvidgar tillämpningsområdet för när auktoriserad tolk och översättare ska användas, samt att det föreslås att även omdöme om tolkars lämplighet ska kunna registreras.

Asylrättscentrums synpunkter

Skärpta behörighetskrav och krav på kunskaper, erfarenheter och lämplighet

7. Förslagen i utkastet till lagrådsremiss bygger på förslag som lämnades i promemorian *En översyn av vissa frågor om offentliga biträden* (Ds 2023:14). Liksom framförts i vårt remissvar av den 30 oktober 2023, välkomnar vi på Asylrättscentrum att behörighetskrav för offentliga biträden såväl skärps som förtydligas i lagtext. De synpunkter vi gav på dessa krav i vårt förra remissvar är fortsatt relevanta.
8. Förslagen i utkastet till lagrådsremiss omfattar nu offentliga biträden generellt, och har inte begränsats till offentliga biträden i migrationsärenden. Motiveringen är att samma skäl som gör sig gällande för skärpta behörighetskrav för offentliga biträden i migrationsprocessen är relevanta även i andra mål och ärenden där offentligt biträde förordnas. Ett stärkt behörighetskrav bör därför införas för alla offentliga biträden.
9. Asylrättscentrum välkomnar att skärpta och förtydligade behörighetskrav även ska gälla för offentliga biträden generellt. Vi delar uppfattningen att det är viktigt att kvaliteten på offentliga biträden även i andra ärenden är hög, och att systematiska skäl talar för en sådan ordning.
10. Vi på Asylrättscentrum anser vidare att krav på kunskaper, erfarenhet och särskild lämplighet är särskilt relevanta för offentligt biträde för barn och att det bör framgå av lagtexten.
11. Förslaget innebär att de särskilda behörighetsreglerna ska framgå av 5 § i lagen om offentligt biträde. En följdändring av förslaget är emellertid att de särskilda behörighetsreglerna för offentliga biträden i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), lagen om placering av barn i skyddat boende samt i föräldrabalken tas bort.

12. Asylrättscentrum noterade i vårt tidigare remissvar att de formella behörighetskraven för offentliga biträden i LVU-ärenden som infördes 2021 utformats med bestämmelserna om särskild företrädare för barn som förebild, i syfte att förbättra barns förutsättningar att få sina rättigheter tillgodosedda. I förarbeten beskrevs att de egenskaper som bedömdes viktiga för en särskild företrädare för barn även är viktiga för ett offentligt biträde enligt LVU.¹
13. I vårt tidigare remissvar framförde Asylrättscentrum även att de överväganden som gjorts avseende de särskilda krav som kan ställas på särskild företrädare för barn och offentliga biträden för barn i LVU-ärenden, i fråga om personliga egenskaper och kompetens, enligt vår mening gör sig lika starkt gällande i fråga om offentligt biträde för barn i asylprocessen.
14. I utkastet anges att kravet på särskild lämplighet innebär att ”rätten vid lämplighetsbedömningen ska ta hänsyn till även andra relevanta omständigheter än kunskaper och erfarenheter”. Synpunkten att ett krav på särskild barnkompetens bör framgå av lagtexten, som framförts bland andra av Asylrättscentrum, bemöts med att domstolen eller myndigheten vid sin bedömning *kan* väga in ”biträdets erfarenheter och kunskaper om barns utveckling, rättigheter och behov samt förmåga att kommunicera med barn och unga på deras nivå. Det är därför inte nödvändigt att i lagtexten ange särskilda krav på kompetens när det gäller barn” (utkastet s.18).
15. Att det införs ett krav på särskild lämplighet innebär, enligt vår mening, att domstolen eller myndigheten vid sin bedömning *ska* väga in faktorer som biträdets erfarenheter och kunskaper om barns utveckling, rättigheter och behov. Det är därför välkommet att det i utkastets författningskommentar till förslaget om ändring i lagen om offentligt biträde tydliggörs att det ankommer på den förordnande myndigheten eller domstolen att säkerställa att den som förordnas till offentligt biträde i ett visst fall har rätt kvalifikationer för uppdraget.
16. Vi välkomnar även att utkastets författningskommentar hänvisar till förarbetsuttalanden om lämplighetsbedömningar av offentliga biträden som gjorts i samband med ändringar av lagen om målsägandebiträde, LVU och föräldrabalken (utkastet s. 57).²
17. Med anledning av att innehållet i dessa uttalanden inte fullt ut redogörs för i utkastets övriga avsnitt, anser Asylrättscentrum att det finns starka skäl för att de tydligt redovisas i författningskommentaren till den föreslagna ändringen i lagen om offentligt biträde.

¹ Prop. 2020/21:35 s.24-25, 33.

² Mer ändamålsenliga bestämmelser om rättsliga biträden, prop. 2017/18:86 s. 48-49, Regelbundna överväganden av vårdnadsöverflyttning och särskilda lämplighetskrav för offentliga biträden, prop.2020/21:35, s.33-34 och Tryggare hem för barn, prop.2024/25:10, s. 83.

Generell obehörighetsförklaring av olämpliga ombud och biträden

18. Liksom framförts i tidigare remissvar anser Asylrättscentrum att en generell obehörighetsförklaring ska reserveras för de mest uppenbara fallen av misskötsamhet. Ribban bör dock inte läggas alltför högt mot bakgrund av de starka rättssäkerhetsintressen som finns i andra vågskålen.
19. Om beslutet om obehörighetsförklaring ska gälla tills vidare välkomnar Asylrättscentrum att det i utkastet till lagrådsremiss förtydligas att det offentliga biträdet på egen begäran bör få möjlighet till omprövning efter en viss tid (utkastet s. 28).
20. Att ett beslut att förklara ett offentligt biträde generellt obehörig är möjligt att överklaga är av vikt för det offentliga biträdets rättssäkerhet, men är även positivt i den mening att den underställer myndigheternas beslutfattande domstolsprövning, vilket kan förmodas bidra till välavvägd och välmotiverade beslutsmotiveringar.
21. Asylrättscentrum lyfte i tidigare remissvar den situation att myndighetens beslut om obehörighetsförklaring överklagas till domstolen och oklarheten i hur detta påverkar biträdets uppdrag i andra ärenden, med risk för men för enskilda. I utkastet till lagrådsremiss förtydligas att beslut om entledigande av ett offentligt biträde är skilt från beslutet om obehörighetsförklaring på så sätt att det senare inte innebär att personen automatiskt entledigas från sina uppdrag. Att ett beslut om obehörighet inte är verkställbart innebär enligt utkastet inte heller ett hinder mot att entlediga ett offentligt biträde från ett uppdrag om det finns skäl för det i det enskilda ärendet. Om det finns skäl att entlediga direkt eller vänta in ett beslut om obehörighetsförklaring är något som den enskilda myndigheten får avgöra utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Asylrättscentrum önskar lyfta vikten av att detta hanteras på ett rättssäkert sätt

Hantering av uppgifter om offentliga biträden och tolkar

22. Liksom framförts i tidigare remissvar anser Asylrättscentrum att de goda argument som lyfts fram för införandet av kvalitetsomdömen och avvikeleregistreringar för offentliga biträden till stor del även kan appliceras på tolkar, översättare och språkanalytiker som anlitas av myndigheterna.
23. Vi på Asylrättscentrum invände därmed mot promemorians bedömning i fråga om registrering av uppgifter om tolkar, och vi välkomnar därför att förslaget nu även omfattar tolkar.

Tolkning och översättning i migrationsprocessen

24. Asylrättscentrum välkomnar att kompetenskrav för tolkar och översättare införs. I promemorian förslags att bestämmelsen ska avse ärenden där den enskilde har rätt till offentligt biträde. Vi välkomnar att det i förslaget i stället föreslås att bestämmelsen utformas så att kravet på auktorisation gäller i ärende där offentligt biträde kan komma i fråga.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

25. Asylrättscentrum tillstyrker att de föreslagna reglerna träder i kraft den 1 januari 2026. Enligt vår mening är det angeläget att förslag som syftar till att stärka rättssäkerheten träder i kraft snarast möjligt, men finner det rimligt att viss tid avsätts för beredning, behandling och förberedelser inför den nya ordningen.
26. Asylrättscentrum välkomnar att det bekräftas i utkastet att redan beslutade förordnanden och ingångna avtal med tolkförmedlingar kommer att vara fortsatt gällande i pågående processer.

Detta remissvar har beretts av juristen Anna-Pia Beier.

Datum som ovan,

Lars Olsson
Chefsjurist